

MEGEMLÉKEZÉS

A Magyar Szociológiai Társaság elnöksége 2008. november 15-én a tótvázsonyi Cservölgyben megkoszorúzta ifj. Leopold Lajos sírját. Az ott elhangzott emlékbeszédet és ifj. Leopold Lajos műveinek válogatott bibliográfiáját az alábbiakban közöljük.

IFJ. LEOPOLD LAJOS SÍRJÁNÁL

CSEKŐ Ernő

Tisztelt Emlékezők!

Két évszám: 1879 és 1948, egy kereszt, valamint az „Anima Sola” felirat olvasható ifj. Leopold Lajos előttünk látható sírkövein.

„Magányos lélek”. S ha netalán most Önök arra gondolnak, hogy e két szó idős korában, életére visszapillantva fogalmazódott meg ifj. Leopold Lajosban, tévednek. Ugyanis több ifjúkori versét e költői álnév (*Anima Sola*) alatt közölte a századelőn (1903) az egyik szekszárdi lap, a Tolnavármegye. Ezek közül egyik verse, *A boldog is...* című, a következő versszakkal végződik:

Akad olykor egy titkolt könnye,
Egy gát, amelyhez karja gyöngye,
Egy redő, – mélyebb, mint a többi,
Egy part, – amelyen sohse köt ki.

Egyesek persze mondhatják, hogy még ha szép is, jól sikerült is a vers, az nem több egy, a kor irodalmi divatjába kapaszkodó fiatalember szenvelgő sorainál. Korát meghatadó gondolatvilágából pedig koraérettséget, mi több koravérséget is ki lehet olvasni. De az utókornak szerencsére rendelkezésére áll az időbeli rálátás lehetősége ahhoz, hogy az életút egészébe illessze e sorokat, s magát a költői álnevet, *Anima Sola*. Mindezek alapján megállapítható: ifj. Leopold Lajos életútja bizonyítani látszik az ifjúkori álnévválasztás helyességét.

Sokat gondolkodtam azon, mi indokolta Leopold részéről már a húszas éveinek elején az *Anima Sola* név használatát. A társadalomtörténész számára természetesen hamar felmerülhetnek a magyar társadalom történetének sajátosságaiból levezethető magyarázó okok, indokok. E körben talán nem ismeretlen, hogy ifj. Leopold Lajos 1879. december 5-én Szekszárdon egy vagyonos zsidó család utolsó fiúgyermekéként született. (Fivére, Leopold Gusztáv szintén ismert alakja a századelő szociológiai mozgalmának, a Társadalomtudományi Társaság tagja, tanulmányait a Huszadik Század közölte.) Édesapja – miként az egész familia – meghatározó alakja a kisváros társadalmának, és hitközség-kerületi elnöki tisztségénél fogva évtizedeken keresztül a

neológ egyház országos vezetésének. Amint a felekezet elsőszámú lapja, az *Egyenlőség* jellemezte, Leopold Sándorban a mélyen vallásos zsidó és nemzeti érzésű magyar ötvöződött egybe. S valóban, a reformkor tradíciói, az ahhoz kötődő, és a kiegyezés során intézményi formát is nyert szabadelvűség ideája, valamint a '48-as kultusz mélyen átítatta a família egészét. Hogy ezek milyen erősek voltak ifj. Leopold Lajos esetében? Példaként említhetjük gimnazista korában írt önképzőkori munkáit és a *Tanulók Lapjában* megjelent írásait, verseit, amelyek témájukban Kossuthoz, Jókaihoz, Vajda Jánoshoz, vagy épp Gyulai Pálhoz kapcsolódtak. Mielőtt ebben bárki pusztán az asszimilációs teljesítményt venné észre, engedjék meg, hadd hivatkozzam arra, hogy Leopold milyen következetesen védelmezte Kossuth személyét és történelmi jelentőségét Szabó Ervinnel szemben, úgy könyvismertetésben (*Marx, Engels és Magyarország* [1906]), mint magánlevélben. Tette ezt abban az időszakban, amikor Szabó Ervin legnagyobb hatással volt rá, a század első éveiben.

A felvetett gondolatomnál maradván, a pesti tudományegyetem jog- és államtudományi karára 1897–1900 közt járó Leopold nemcsak Pulszky és Pikler óráival, illetve Szabó Ervin ismerettségével, barátságával gyarapodott, találkozott, hanem az 1900-1901. évi egyetemi diákmozgalmak által felszínre került, részben antiszemita felhangú eszmékkel is. S ha ifj. Leopold Lajos – amint feltételezem – asszimilációja alapvetően töretlen volt is 18 éves koráig, a pesti egyetemi évek alatt vélhetően több olyan élményben, visszajelzésben volt része, amely nem volt összhangban a nemesi meghatározottságú honi liberalizmus lelkében élő képével, a magyar kultúra iránt táplált érzelmeivel.

Az asszimiláció nehézségei azonban nem szolgálhatnak teljes egészében indokul az ifjúkori álnévválasztásra. További magyarázatként említhetjük még lelki alkatából, habitusából adódó személyiségjegyeit, tulajdonságait, képességeit, amelyek hangsúlyossá válásához élethelyzete is hozzá járult. Melyek az előbbie? Környezeténél elmélyültebb gondolkodás, valódi szociális felelősségérzet, amelyekhez problémaérzékenység, realitásérzék, és a szellemi függetlenség megőrzése iránti töretlen igény párosult. Véleményem szerint ezeknek jelentős szerepe volt abban, hogy ifj. Leopold Lajos ekkoriban *Huszádik Század* körében talált szellemi otthonára, s az utóbb említett két-három személyiségjegynek talán még nagyobb abban, hogy az 1910-es évek legelejére eltávolodott a *Huszádik Századtól*. Persze szemléletbeli és tartalmi differenciák már ezt megelőzően is jelentkeztek Leopold, illetve Jászi Oszkár, Szabó Ervin, vagy éppen a polgári radikális agrárteoretikusok (pl. Dániel Arnold) között. S bár a *Huszádik Század*hoz kötődő időszak alatt fontos tanulmányok sora, mint például az egyetemeken máig oktatott *Vallás és agrárszocializmus* (1905) és *Az aratógép szociológiája* (1906), vagy a polemizáló hangvételű *A kisbirtok eszményesítése* (1907) született, a mai napig igazából számon tartott két műve az 1910-es években, a tudományos tevékenység szempontjából számára magányos évtizedben született: előbb 1912-ben *A Presztízs*, majd 1917-ben a *Színlelt kapitalizmus*. Ugyan a neves földi, Babits Mihály a *Nyugatban* meglehetősen kimértséggel írt *A presztízsről*, Leopoldnak könyvéhez fűződő várakozásait az angol és a német nyelvű kiadás fogadtatása is igazolta. Bár a presztízs hatása a német szociológiára volt erősebb és marandó – erről Bertalan Lászlónak a *Szociológia* 1977/1. számában közölt válogatása is tanúskodik –, az időben korábbi angol kiadás visszhangja is nagy örömmel töltötte el. A részletes ismertetések száma már az angol kiadás évében (1913) elérte a félszázat,

amelyek többek közt olyan orgánumban láttak napvilágot, mint a *The Economist*, *New York Times*, *The Observer*, vagy épp a *Times*. Kétségtelen azonban, hogy itthon az utóbbi évtized(ek)ben A presztízsnél szélesebb körben ható műve a *Színlelt kapitalizmus*, amelyre, a tudomány határait túllépve, napjaink publicisztikájában is gyakran hivatkoznak az 1980-as évek végi átalakulás, kapitalizmus (piacgazdaság) kiépülésének, honi működésének szemléltetésekor.

Igaz, a nagy művek születésének időszakára eső magányossága, különállása részben élethelyzetének is betudható, hiszen Leopold az 1920-as évek legelejéig vidéken, Szekszárdon élt. Így az intézményesült tudományos-szellemi élet akkor is Budapestre koncentrálnak csak korlátozottan volt részese. „*Zseniális outsider*” – ahogy Jászi fogalmazott *A presztíz*s kapcsán Leopoldról. De ne higgyük, hogy ez a körön kívüliség Leopoldot bizonyos mértékig nem bántotta, vagy nem foglalkoztatta, hiszen a jó barát Somló Bódognak írt 1917. december 18-ai levelében így fogalmaz: „*Arra, amit rólam írsz, hogy miért nem tanítok egyetlen, csak annyit, hogy nemrég egy berlini kollega sem akarta elhinni, hogy nem tanítok. Ez tényleg hiba...*” majd pár sorral lejjebb: „*Viszonyom a tudománnyal szemben olyan, mint a kotta nélkül muzsikáló cigányprimásé a filharmonikusokhoz.*”

Leopold tudományos ambícióinak kibontakozását behatárolta a család gazdasági érdekeltségeinek működtetése, mindenekelőtt a Szekszárd közelében fekvő ózsáki bér gazdaság irányítása. De más részről ez megfelelő egzisztenciális biztonságot nyújtott, egyúttal kiváló alapot ahhoz, hogy Leopold, a számára ugyancsak fontos véleményalkotási, helyzetértékelési és döntési szabadságát politikai megnyilvánulásaiban is megőrizhesse, úgy az I. világháború, mint akár a Népköztársaság alatt. A polgári radikálisoktól való – több kapcsolódási pont ellenére meg-megújuló – különállásában a radikálisok átlagától eltérő élethelyzet következményei, így a családi háttérből adódó társadalmi réteghelyzet, a helyi elitben bírt magas státuszpozíció, az áthagyományozódó társadalmi kapcsolatrendszer, vagy épp a kisvárosi, vidéki élet mindennapjai is fontos szerepet játszhattak. Például hiába delegálták 1918 őszén a Nemzeti Tanács három szakbizottságába is (agrárreform, közigazgatási reform, illetve közgazdasági), Leopold a megyéjében, Tolnában a Nemzeti Tanács és a Károlyi-kormány hivatalos főispánjelöltjével szemben nyíltan a hivatalban lévő „rég” főispánt, gr. Apponyi Rezsőt támogatta. De a Károlyi-párt helyi korifeusai már ezt megelőzően a „rég regim” hívének állították be (!), mert a vármegye 1918. október 30-ai közgyűlésén az elszaporodó németellenes megnyilvánulások kapcsán a német nép iránti szimpátia kinyilvánítására és a sajtó képviselőihez intézett kérelem megfogalmazására tett indítványt, miszerint azok ne szétszórják, hanem csendesíteni igyekezzenek a kedélyeket. Mert az erőszak elharapozása a zsarnoki önkénynek készíti elő a terepet, érvelt Leopold.

Ifj. Leopold Lajos nem volt politikusi alkat. Így 1918 őszének eseményei nem csábították arra, hogy azok fényében korábbi politikai fellépései visszaigazolását lássa, és főként láttassa, vagy épp politikai érvényesülésre használja. Nem lovagolta meg a tömeghangulat változását, amiként a politikai szennvedélyek sem ragadták el. Felelősségérzetének, lelki alkatának, szociális érzékének a karitatív, humanitárius szerepvállalás felelt meg. Leopold előbb Károlyi Mihályné mellett a Vöröskereszt-kormánybiztoshelyettesi, majd 1919. január végétől kormánybiztosi teendőit látta el. Azonban itt nem tisztségekről van elsősorban szó. Kutatásaim során egyöntetűen megfogalmazódott bennem, hogy ennek kapcsán szociológiai munkásságához fogható elhivatottságról és

„életműről” kell beszélünk. Ugyanis 1914–1921 közt Leopold figyelme, energiái jelentős részét a háború és az azt követő események okozta fájdalmak, nélkülözések, nyomor enyhítése foglalta el, mi több 1914–1916 és 1918–1919-ben minden percét ez töltötte ki. 1914 őszétől előbb Vöröskereszt-megbízott, majd 1916 elejétől főmegbízott-helyettes a keleti fronton. A Népköztársaság ideje alatt viselt Vöröskereszt-kormánybiztosságról ugyan 1919. március 21. előtt pár nappal lemondott, azonban vélhetően a hadifogoly-hozzá tartozói egyesületek kérésének, nyomásának engedve, egy-pár nappal később elvállalta – már a Tanácsköztársaság ideje alatt – a Magyar Vöröskereszt nemzetközi osztályának vezetését. Még kormánybiztosságról történt lemondásakor, 1919. március 20-ai számában írta az *Olasz Hadifogoly* című érdekvédelmi lap, hogy Károlyi Mihályné 2 hónapos kormánybiztosi ténykedésének egyik legszerencsésebb lépése az volt, amikor munkatársának Leopoldot nyerte meg. A lap Leopoldot többek közt így jellemezte: „folyton dolgozó, idegzetten és értelemmel, szívvel és lélekkel az ügynök élő férfi”.

Másrészeiről Leopold számára a vállalható közéleti cselekvés lehetőségét és terepét a Vöröskereszt biztosította, hisz 1914-től 1921/1922-ig gyökeresen eltérő politikai konstellációk közepette fejtette ki tevékenységét: a szervezet rendeltetészerű – politikától való – függetlenségéhez következetesen ragaszkodott. Ugyanakkor Leopold a Tanácsköztársaság alatt hasonlóképpen eljárta a politikai túsok védelméért, kiszabadításáért, mint 1919 után a bebörtönzött politikai foglyok humánusabb elbánásban való részesítése érdekében. S most itt nincs lehetőségünk, hogy részletesen szót ejtsünk nagyszabású, pénzbeli és természetbeni adományokban testet öltő, valamint a vöröskeresztes nemzetközi kapcsolatrendszerét is felhasználó azon karitatív, emberbaráti tevékenységéről, amelyik Szekszárd és környékén, nem túlzás, döntő mértékben járult hozzá az I. világháborús, de még inkább a Tanácsköztársaság utáni szociális válság enyhítéséhez, a nélkülöző lakosság megsegítéséhez.

Eddig ifj. Leopold Lajos életútjáról, annak emberi oldaláról ejtettem szót, s talán kevesebbet a tudományos életművéről, azon belül is szociológiai munkásságáról. Ugyanis azt, több évtizednyi hallgatást követően, a nyolcvanas évek derekától megbecsülés veszi körül. Habár Bertalan László, illetve Gál István irodalomtörténezs egy-egy publikációja ezt megelőzően is igyekezett fenntartani Leopold emlékét, az igazából csak főbb műveinek a '80-as évek második felében történt újrakiadásával került vissza a tudományos köztudatba. Ennek folyamatát nyilván az is segítette, hogy *A presztízs*, a *Színlelt kapitalizmus*, vagy éppen *A kisbirtok eszményesítése* ekkortól több felsőoktatási szöveggyűjteménybe bekerülve, az egyetemi képzésbe is beépült. Pályafutásának első felében Leopold szociológiai, agrárszociológiai munkássága – melynek a pszichológia számára is fontos vonatkozásai is vannak – mellett foglalkozott még például a kivándorlás-visszavándorlás kérdéskörével, a választójog kérdéseivel is.

Az 1900-as évekre eső agrárszociológiai működéséhez, amiként az 1920 utáni agrár-gazdaságtani munkásságához Leopold részben élethelyzetéből nyerhetett inspirációt: az 1900-as évek elejétől 1920-ig a családi nagybérletrendszer működtető família Szekszárd közelében fekvő ózsáki bér gazdaságát vezette. Az 1920-as évek elején Budapestre költözött, majd ezt követően idővel az intézményesült tudomány keretein belülre került: 1928-tól a Pázmány Péter Tudományegyetem közgazdasági kara, majd a József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem előadója. Tagja a Magyar Közgazdasági Társaságnak és a Darányi Ignác Agrártudományos Társaságnak, az

1920-as években állandó munkatársa, szerkesztője az OMGE lapjának, a *Közteleknek*, illetve a Budapesti Hírlap Gazdasors című mellékletének. Ebből az időszakból talán az Egyesült Államokban tett útjának tapasztalatait feldolgozó *Aranykapu* c. könyve (1926), valamint *A mai világ képe* c. kötet sorozat Hegedüs Lóránt szerkesztette III. kötetének (1938) agrárgazdasági fejezetei emelkednek ki.

Mint látható, Leopold életpályája a szociológiától az agrárgazdaságtanig, a *Husza-dik Századhoz* kötődő, anarchizmussal is kacérkodó ifjúkori évektől a konzervatív szemléletű agráriusokig ível. Nagy váltásnak tűnik mindez, de évtizedekben megélve azt, talán nem is annyira az. Főként, ha figyelembe vesszük, hogy eredetiségét végig megőrizte, vagy azt, hogy írásainak szerkezete, stílusa – gondolok itt mindenekelőtt az adatgazdag, statisztikai megalapozottságú leíró és elemző részek, illetve a líraian fogalmazott esszéjellegű bekezdések váltakozására –, mit sem változott.

Tisztelt emlékezők! Itt vagyunk a Balaton-felvidék egy elrejtett zugában, Cservölgyben. Az egykoron itt volt, 1923 körül belga tőkével létrehozott cservölgyi gyümölcsültetvény, gazdaság, az igazgatói épülettel (kúria) együtt az 1930-as évek elején került a Leopold család, pontosabban, ifj. Leopold Lajos egyetlen gyermeke, Leopold Éva tulajdonába. A gazdaságot Éva férje, Badics József agrárközgazdász, 1937-től a pesti Mezőgazdasági Múzeum igazgatója vezette. Ifj. Leopold Lajos és neje, Jacobi Lívia csak pihenni, nyaralni jártak ide, egészen 1944 őszéig, évvégéig, amikortól Cservölgy szolgált számukra rejtkehelyül, később pedig lakhelyül. Bár ifj. Leopold Lajos és Jacobi Lívia leányuk, Éva házasságkötése idején, 1928-ban római katolikus hitre tértek, a zsidótörvények- és rendeletek hatálya rájuk is kiterjedt. Leopold személyében azt érte üldöztetés, aki az I. világháború alatt és az azt követő években nagymérvű karitatív és humanitárius tevékenységet folytatott a szenvedések, nélkülözések enyhítése érdekében. Ugyancsak történelem igazságtalanságának, vagy ellenkezőleg, kellőképpen szimbolikusnak tarthatjuk azt a tényt, hogy A presztízs írójára emlékezve, egy elhagyatott – igaz, a környező növényzet által jótékonyan betakart – sírhelynél van csak módunk elhelyezni az emlékezés koszorúját.¹

Itt állunk ifj. Leopold Lajos sírjánál, amelynek közvetlen környéke kedvenc pihenőhelye volt utolsó éveiben: a kúriától északra fekvő dombtetőről akkor még szabad kilátás volt a Tihanyi-félszigetre. Az 1948. január 16-án bekövetkezett halálát követően családja az ő végakarátának eleget téve temette ide. E szándékot lehet kiolvasni Leopold *Sírfelirat* c. verséből is. Az Ady Endre által 1909-ben „*Az én nagyszerű Leopold Lajosom, a gazdaember és költő, a gondolkozó*” szavakkal illetett Leopold e versével fejezem emlékezésemet.

A Halált élem, csöndjét hallgatom
Búcsúkönnyem az esti Balaton
S Tihany visszhangját hallom ott alant;
Isten szólítja a visszhangtalant.

1 A korábban ugyancsak elhanyagolt kúria ma szállóként működik. Köszönjük a tulajdonosnak, hogy lehetővé tette számunkra a koszorúzást.

**IFJ. LEOPOLD LAJOS MŰVEINEK VÁLOGATOTT
BIBLIOGRÁFIÁJA**

- 1903: *Az olasz szocializmus*. Huszadik Század, 1903/1. kötet: 298–317, 431–453, 505–531.
Az olasz mezőgazdaság. Közgazdasági Szemle, 1903/2. kötet: 696–701.
La rivelazione della camorra ungherese. Rivista Popolare, 1903/18: 496–498, 1903/21: 573–575.
- 1904: *A gyermek-munkás védelme Németországban*. Közgazdasági Szemle, 1904/2. kötet: 621–626.
- 1905: *A holnap egyeteme*. Huszadik Század, 1905/1. kötet: 467–473.
Vallás és agrárszocializmus. Huszadik Század, 1905/2. kötet: 97–119.
 Parasztgyermekünk és a tehéntej. Közgazdasági Szemle, 1905/1. kötet: 355–369.
 La situation du paysan en Hongrie. Conférence. La Université Nouvelle de Bruxelles, le 24 février 1905, Bruxelles
- 1906: *Marx, Engels és Magyarország*. Huszadik Század, 1906/1. kötet: 151–156.
Az aratógép szociológiája. Közgazdasági Szemle, 1906/2. kötet: 73–109.
 Gyermekmunka a mezőgazdaságban. A Jövő², 1906/9: 225–229.
- 1907: *Gyárak nélkül. Egy pusztuló vármegye emlékirataiból*. Szekszárd, 1907.
 Tolna- és Baranya vármegyék nagyiparának feltételeiről. Pécs, 1907.
 A kisbirtok eszményesítése. Huszadik Század, 1907/1. kötet: 319–335.
- 1908: *Kivándorlás*. Huszadik Század, 1908/1. kötet: 81–87.
 A visszavándorlás mérlege. Huszadik Század, 1908/1. kötet: 143–162.
 Törvényjavaslat a kivándorlásról. Huszadik Század, 1908/1. kötet: 578–582.
 Az állami függés és a választójog. Huszadik Század, 1908/2. kötet: 625–631.
 A nyilvános és többes választójog. Tolnavármegye 1908. november 15. 1–3.
- 1909: *A politika aszkétái*. Huszadik Század, 1909/2. kötet: 307–312.
- 1910: *A senki Dunája*. Huszadik Század, 1910/2. kötet: 257–268.
- 1912: *A presztízs*. Szociológiai Könyvtár, Athenaeum, Budapest, 1912.
 Presztízs és osztálytagozódás. Új Élet (Népművelés), 1912/1. kötet: 36–50.
- 1913: *Prestige. A psychological study of social estimates*. T. Fischer Unwin, London, 1913.
 Prestige. A psychological study of social estimates. Dutton & Comp., New York, 1913.
- 1916: *Prestige. Ein gesellschaftspsychologischer Versuch*. Berlin, 1916.
- 1917: *Elmélet nélkül. Gazdaságpolitikai tanulmányok*. Benkő Gyula Könyvkereskedése, Budapest, 1917.
 A választójog és a magyar értelmiség vezető szerepe. Pesti Napló, 1917. augusztus 15. 6-7. augusztus 19. 10-11.

2 Nagyváradon megjelenő szocialista folyóirat.

- 1918: Magyarország keleti frontja. Budapesti Szemle, 1918/ 176. Kötet: 45–86, 242–283.
- 1926: Aranykapu. Budapest, 1926.
- 1927: Die ungarische Landwirtschaft im Wirtschaftsjahr 1926. In: Die Volkswirtschaft im Jahre 1926., Budapest 136–219.
- 1928: Standard und Überschuss. In: Ungarisches Wirtschafts-Jahrbuch 1928, Budapest 62–66.
- 1931: Az ismeretlen fogyasztó. Mezőgazdasági Közlöny, 1931/2–3: 60–71. Agrarkrise und Arbeitssystem. In: Ungarisches-Wirtschafts-Jahrbuch 1931, Budapest-Berlin-Wien, 39–55.
- 1933: A Tisza és az Óceán. Búzánk sorsa a világválságban. Mezőgazdasági Közlöny, 1933/1: 1–25.
- 1934: Munkabér és nagybirtok. Közgazdasági Szemle, 1934. 445–479.
- 1935: Koplal-e Olaszország? Szükség van-e a kolóniákra?: Búvár, 1935/11: 737–741.
- 1936: Ízlik. A tanácstalan gyümölcsös. Búvár, 1936/6: 375–381.
- 1938: A világ éléskamrája. In: A mai világ képe. III. kötet: Gazdasági élet. Szerk.: Hegedüs L. Budapest, 1938, 77–187.
A földosztó háború. In: A mai világ képe. III. kötet: Gazdasági élet. Szerk.: Hegedüs L. Budapest, 1938, 213–252.
Az agrárius lélektana.: Független Újság³, 1938. március 5: 5–6., március 12: 6.
- 1939: Államosított mezőgazdaság Oroszországban. Közgazdasági Szemle, 1939. 638–644.

**Vitákban felkért előadóként, hozzászólóként
elhangzott nézetei, véleményei olvashatók:**

- 1904: A társadalmi fejlődés iránya. A Társadalomtudományi Társaság által rendezett vita. Politzer Zsigmond és Fia Könyvkereskedése, Budapest, 1904, 380. p.
- 1907: A kivándorlás. Magyar Gyáriparosok Országos Szövetsége által tartott országos ankét tárgyalásai, Budapest, 1907. 416. p. (Gyáriparosok Országos Szövetsége Közlemények 33.)
- 1908: Vita az Achim-féle parasztpárt programjáról. Huszadik Század, 1908/2. kötet: 44–50, 130–142, 228–243, 308–314.

Felhasználva E. Bártfai László által összeállított bibliográfiát (in Leopold Lajos (1987): *A presztízs*. Budapest: Magvető, 440–443).

3 Kolozsváron megjelenő hetilap.

IFJ. LEOPOLD LAJOS ÚJRAKÖZÖLT MŰVEI

Marx, Engels és Magyarország, 1906:

Huszedik Század körének történetfelfogása. Vál., sajtó alá rend., bev. tan. írta.: Pók A. Budapest: Gondolat Kiadó, 1982, 330–337.

A kisbirtok eszményesítése, 1907:

Agrárszociológiai szöveggyűjtemény 1900–1990. I. kötet. Szerk.: Kulcsár L.–Hársfalvi T. Gödöllő: Gödöllői Agrártudományi Egyetem Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar Agrárszociológia Tanszék, 1990, 282–307.

A gazdátlan Közép-Duna, 1910:

/eredetileg megjelent: *Tolnavármegye* 1910. január 2: 1–3./

Gál István: Ady Szekszárdon és „A senki Dunája”. *Dunatáj*, 1978/1: 20–27. (22–26.)

A presztízs, 1912:

Leopold Lajos: *A presztízs.* Sajtó alá rend., jegyz. és bibl. összeáll., utószót írta: E. Bártfai L. Budapest: Magvető Könyvkiadó, 1987.

Bertalan László: A presztízs fogalmáról. *Szociológia*, 1977/1: 108–130. (108–112, részlet)

Nagy Endre, Némedi Dénes, Tóth Pál Péter: *Magyar szociológiatörténeti szöveggyűjtemény I. kötet.* Budapest: Tankönyvkiadó, 1987, 161–168. (részlet) – a kötet megjelent 1991-ben, 1995-ben is.

Színlelt kapitalizmus, 1917:

/eredetileg megjelent: Ifj. Leopold Lajos: *Elmélet nélkül. Gazdaságpolitikai tanulmányok.* Benkő Gyula Könyvkereskedése, Budapest, 1917./

Nagy Endre, Némedi Dénes, Tóth Pál Péter: *Magyar szociológiatörténeti szöveggyűjtemény I. kötet.* Budapest: Tankönyvkiadó, 1987. 169–197. – a kötet megjelent 1991-ben, 1995-ben is.

Medvetánc, 1988/2–3: 321–355.

Magyarország társadalomtörténete I., A reformkortól az I. világháborúig (Szöveggyűjtemény., Szerk.: Kövér Gy. Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó, 2002, 11–29. (részletek)

Review of Sociology, 2007/2: 99–112. (részletek, angol nyelven)

Szekszárd Szőlőváros, 1935:

/eredetileg megjelent: *Budapesti Hírlap*, 1935. január 20: 7–8.

Csekő Ernő: Száz éve lett város a legkisebb megyeszékhely, Szekszárd. *Comitatus* 2005/11–12: 134–141. (137–140, részletek)

Csekő Ernő: Ifj. Leopold Lajos és Szekszárd. In: *A Wosinsky Mór Múzeum Évkönyve XXVIII.* Szerk.: Gaál A. Szekszárd, 2006, 341–381. (369–374.)

**ISMERTETÉSEK, KRITIKÁK, TANULMÁNYOK
IFJ. LEOPOLD LAJOS MUNKÁIRÓL, MŰVEIRŐL**

Parasztgyermekünk és a tehéntej, 1905:

Csekő Ernő: A tejszövetkezetek kedvezőtlen hatása a parasztgyermek tejfogyasztására. Ifj. Leopold Lajos múlt század eleji szociológiai felméréseinek tanulságai. In: *A Wosinsky Mór Múzeum Évkönyve XXVIII.* Szerk.: Gaál A. Szekszárd, 2006, 383–399.

megjelent továbbá: *A fogyasztás társadalomtörténete. Rendi társadalom - Polgári társadalom 18.* Szerk.: Hudi J. Budapest-Pápa, 2007, 139–158.

Gyáarak nélkül. Egy pusztuló vármegye emlékirataiból, 1907:

Glósz József: Tolna megye gazdasági fejlődésének korlátai a 19-20. sz. fordulóján. In: *Dunántúl településtörténete 1900-1944. I.* Szerk.: Farkas G. Veszprém–Székesfehérvár, 1982, 41–50.

A presztízs, 1912:

Jászi Oszkár: A presztízs. *Husadik Század*, 1912./1. kötet: 645–649.

Babits Mihály: A presztízs. *Nyugat*, 1912/9: 831–832.

Palágyi Menyhért: Leopold Lajos: A presztízs. *Magyar Figyelő*, 1912(2): 501–503.

Kornis Gyula: Leopold Lajos: *A presztízs. Magyar Középiskola*, 1912. 346–350.

E. Bártfai László: Utószó. In: *Leopold Lajos: A presztízs.* Magvető, Budapest, 1987. 407–443. (420–437.)

nemzetközi recepciójáról:

Jászi Oszkár: Angol és magyar tudományos közvélemény. *Husadik Század*, 1914/1. kötet: 85–90.

Bertalan László: A presztízs fogalmáról. *Szociológia*, 1977/1: 108–130.

Elmélet nélkül, 1917.

Hegedüs Lóránt: ifj. Leopold Lajos: Elmélet nélkül. *Közgazdasági Szemle*, 1918/1 kötet: 310–312.

Színlelt kapitalizmus, 1917.

E. Bártfai László: Ifj. Leopold Lajos írása elé. *Medvetánc*, 1988/2–3: 317–320.

Halmos Károly: A magyar gazdaság- és társadalomtörténet-írás a kapitalizmus szelleméről. In: *Szellem és etika. A „100 éves a Protestáns etika” című konferencia előadásai.* Szerk.: Molnár A.K. Budapest: Századvég Kiadó, 2005, 153–173.

Csekő Ernő–Halmos Károly: Introduction to Lajos Leopold Jr.'s Simulated Capitalism. *Review of Sociology*, 2007/2: 97–98.

Aranykapu, 1926.

Braun Róbert: Ifj. Leopold Lajos: Aranykapu. *Századunk*, 1926: 238–240.

IFJ. LEOPOLD LAJOSRÓL, ÉLETERŐL, ÉLETPÁLYÁJÁRÓL

- Sós Aladár: Ifj. Leopold Lajos 1879-1948. *Huszedik Század*, 1948/1. kötet: 44–46.
- Gál István: Ady Szekszárdon és „A senki Dunája”. *Dunatáj*, 1978/1: 20–27.
- E. Bártfai László: Sokan vagyunk kevesen (Egy gazdálkodó író: ifj. Leopold Lajos). *Dunatáj*, 1987/1: 5–16.
- E. Bártfai László: Utószó. In: *Leopold Lajos: A presztízs*. Budapest: Magvető, 1987: 407–443.
- Csekő Ernő: „Mélyen tisztelt földim” – ifj. Leopold Lajos és Babits Mihály barátsága. *Múlt és Jövő*, 2006/2: 29–47.
- Csekő Ernő: Ifj. Leopold Lajos és Szekszárd. *A Wosinsky Mór Múzeum Évkönyve XXVIII*. Szerk.: Gaál A. Szekszárd, 2006, 341–381.
- Csekő Ernő: Ifj. Leopold Lajos élete Szekszárdon. *A Wosinsky Mór Múzeum Évkönyve XXIX*. Szerk.: Gaál A. Szekszárd, 2007, 413–498.
- Csekő Ernő: Egyszerűen emberül. Ifj. Leopold Lajos karitatív és humanitárius tevékenysége az I. világháborúban és az azt követő években. In: *Parasztok és polgárok. Tanulmányok Tóth Zoltán 65. születésnapjára*. Szerk.: Czoch G.–Horváth G.K.–Pozsgai P. Budapest: Korall Társadalomtörténeti Egyesület, 2008. 61–77.

